

22.2.2021

Sosiaali- ja terveystieteiden
Eduskunta
StV@eduskunta.fi

Asiantuntijakuuleminen HE 241/2020 vp

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistamisesta eduskunnan sosiaali- ja terveystieteiden kunnalle.

Hallituksen esitys on oikeasuuntainen. JHL pitää erittäin kannatettavana sitä, että vastuu sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisestä on julkisella sektorilla eli tulevilla hyvinvointialueilla. Esityksessä on myös kiitettävästi kiinnitetty huomiota siihen, että järjestäjällä on aina oltava tosiasiallinen vastuu sosiaali- ja terveyspalveluiden toteutumisesta alueellaan. Yksityinen ja kolmas sektori eivät tämän linjauksen mukaan voi toimia päävastuullisena näiden palvelujen tuottamisessa. Esityksessä on samoin linjattu se, mitä palveluita yksityiseltä tuottajalta ylipäättään voi hankkia ja millä ehdoilla. Lakiesitys ei kuitenkaan ota kantaa tukipalvelujen tuottamiseen. Kuntien ja hyvinvointialueiden on kyettävä varmistamaan huoltovarmuuden ja valmiuden kannalta keskeiset palvelut kaikissa tilanteissa. Tukipalveluilla on merkittävä rooli silloin, kun pyritään varmistamaan palvelujen jatkuvuus myös poikkeustilanteissa. Korona-aikana esimerkiksi koulujen ruokapalvelujen tehtävänä on edelleen vastata lasten kouluateriasta. Myös siivousta on tehostettu kouluissa, jotta epidemia ei leviä. Ruokapalveluilla ja laitoshuoltajien työllä on keskeinen merkitys palveluketjun toimivuudessa. Sote-uudistusta ei pidä tehdä heikentämällä potilasturvallisuusetkin laatu missään osassa palveluketjua.

JHL haluaa nostaa esiin muutamia lakiesityksessä puutteellisesti käsitellyjä asioita. Erityisesti tukipalvelujen rooli on jäänyt liian yleiselle tasolle eikä niiden merkitystä osana sosiaali- ja terveyspalvelujen hoitoketjua ymmärretä. Pelastustoimen osalta JHL on huolissaan riittävästä resurssoinnista ja valtakunnallisesti yhdenmukaisista palveluista sekä henkilöstön osaamisen kehittämisestä. Sote-palvelujen uudelleenorganisointi vaatii myös riittäviä resursseja palvelujen toteuttamisen valvontaan kaikilla viranomaisaloilla. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palveluilla voidaan ehkäistä raskaampien palvelujen tarve myöhemmin, mikä tuo parhaimmillaan säästöjä, kun näiden palvelujen tarve vähenee. Keskeisin puute lakiesityksessä henkilöstön osalta koskee palkkojen harmonisointia. Oikea-aikaisesti ja -tasoisesti tehty palkkaharmonisointi on edellytys sille, että Suomessa riittää ammattitaitoista sotehenkilökuntaa jatkossakin.

22.2.2021

JHL haluaa lausunnossaan kiinnittää huomioita erityisesti seuraaviin seikkoihin:

Henkilöstön asema

a. Liikkeenluovutus

Esityksessä todetaan, että sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksella on mittavat henkilöstövaikutukset. Henkilöstön siirto esitetään tapahtuvan liikkeenluovutuksella, jolloin henkilöstö siirtyy ns. vanhoina työntekijöinä uudelle työnantajalle. JHL esittää, että myös seuraavien kahden vuoden aikana sote-uudistuksesta johtuvien organisaatiomuutosten vuoksi tehtävät työnantajavaihdokset tapahtuvat samoin liikkeenluovutusperiaatteen mukaisesti.

Esitys: lisätään voimaannolakiin 18§ 3 momentiksi säädös siitä, että kahden vuoden kuluessa **muutoksen** voimaantulosta tapahtuvat henkilöstön siirrot hyvinvointialueelta tai hyvinvointiyhtymistä (vast.) toisen työnantajan palvelukseen katsotaan niin ikään liikkeenluovutukseksi.

Uudistuksessa henkilöstö säilyttää lisäeläketurvansa siirtyessään hyvinvointialueiden palvelukseen 2023. Henkilöstön lisäeläketurvän konkreettisen säilymisen varmistamiseksi on syytä säätää kahden vuoden suoja-ajasta, jonka aikana tapahtuvien tehtävien siirrosta huolimatta henkilöstö säilyttää lisäeläketurvansa.

Esitys: 18§ uusi 4 mom Jos maakunnan vuoden 2023 uudistuksessa saamat tehtävät siirretään vuoden 2025 loppuun mennessä, on sen osakeyhtiön, osuuskunnan, yhdistyksen tai säätiön, jonka palvelukseen maakunnan palveluksessa olevat henkilöt siirtyvät, huolehdittava sellaisen siirtyvän henkilöstön eläketurvän säilymisestä, joka on ollut kunnan tai kuntayhtymän palveluksessa ennen vuotta 1993 ja jonka palvelussuhde jatkuu yhdenjaksoisesti eläketapahtumaan saakka.

b. Palkkaharmonisointi

Kuntaliitosten ja muiden julkisorganisaatioiden muutosten jälkeen palkkojen harmonisointi on kestänyt usein kauemmin kuin oikeuskäytännön mukaan olisi hyväksyttävää. Jotta palkkaharmonisointi pystytään tekemään vallitsevan oikeuskäytännön mukaisessa aikataulussa, on säädettävä velvoite, että uusissa organisaatioissa harmonisointi on toteutettava kahden vuoden kuluessa henkilöstön siirtymisestä niiden palvelukseen.

Esitys: lisätään Voimaannolaki 18§ uusi 5 mom

Hyvinvointialueiden on toteutettava työntekijöiden palkkauksen yhtenäistäminen kahden vuoden kuluessa henkilöstön siirtymisestä hyvinvointialueen palvelukseen.

Jotta uudet organisaatiot voivat toteuttaa palkkaharmonisoinnin vaarantamatta toimintaansa, on laissa selvästi todettava, että valtio kompensoi hyvinvointialueille palkkausten harmonisoinnista johtuvat kustannukset täysimääräisesti osana hyvinvointialueiden rahoitusta.

22.2.2021

Esitys: lisätään Lakiin hyvinvointialueiden rahoituksesta varautuminen palkkausten harmonisoinnin rahoitukseen.

Tukipalvelujen asemaa parannettava

JHL pitää tärkeänä, että kuntien lähtötilanne huomioidaan sote-uudistukseen liittyvässä valmistelussa. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää tukipalvelujen tulevaisuuteen ja kyseisiin palveluihin kohdistuviin muutoksiin, joilla on vaikutusta kuntien elinvoimaisuuteen.

Lakiehdotuksen 14§:ssä todetaan hyvinvointialueen ja kuntien neuvotteluista, jotka koskevat muun muassa tukipalveluja. JHL pitää hyvänä, että hyvinvointialueita ja kuntia veloitetaan neuvottelemaan muun muassa tukipalvelujen järjestämisestä.

Esitys: näissä neuvotteluissa on kuultava työntekijäjärjestöjä. Lisäksi JHL ry ehdottaa, että kohtaa täsmennetään siten, että siitä käy ilmi selkeästi tukipalvelujen luonne mainitsemalla, että tukipalveluilla tarkoitetaan esimerkiksi puhtausta- ja ravitsemuspalveluita.

JHL pitää kannatettavana, että hyvinvointialueet voisivat perustaa hyvinvointiyhtymän tuottamaan tukipalveluja. **JHL esittää, että myös kunnille annettaisiin mahdollisuus liittyä kyseisiin hyvinvointiyhtymiin.** Tämä edistäisi kuntien mahdollisuuksia tuottaa niiden tarvitsemia tukipalveluja kilpailuttamatta ja joustavasti.

Lakiehdotus mahdollistaa hyvinvointialueiden yhteiset osakeyhtiöt, säätiöt ja yhdistykset. JHL pitää kirjausta erittäin kannatettavana ja pitää tärkeänä sitä, että **hyvinvointialueet ja kunnat voivat yhdessä perustaa hankintalain 15 §:n mukaisen sidosyksikön.**

Laki hyvinvointialueesta, 132 §:n kohdan 2 perusteella hyvinvointialue voisi myydä hallinnollisia tai teknisluonteisia toimitiloihin liittyviä tukipalveluja hyvinvointialuekonserniin kuuluvalla tytäryhteisölle ilman, että hyvinvointialueen katsottaisiin toimivan markkinoilla. Tukipalveluja olisivat lain perustelutekstin mukaan muun muassa tietojärjestelmät ja niiden ylläpitoa koskevien palvelujen myynti, kirjanpidon ja palkkahallinnon järjestäminen, arkistointi sekä siivous ja kiinteistöhuolto. Esimerkiksi pesula- tai ruokahuoltopalvelut tai diagnostiset tukipalvelut, kuten laboratorio- tai kuvantamispalvelut eivät olisi säännöksessä tarkoitettuja tukipalveluja.

JHL toteaa, että lakiehdotuksen rajausta poikkeaa voimassa olevassa kuntalaissa olevasta määrittelystä ja on epätarkoituksenmukainen. Edes laboratorio- ja kuvantamispalvelujen ja pesula- tai ruokahuollon palvelujen osalta ei ole kyse markkinoilla toimimisesta, kun niitä toteutetaan palveluissa, joissa hoidetaan julkiselle sektorille annettua palveluvelvoitetta.

Esitys 132 § muutetaan kohdat 2 ja 3 ja lisätään uusi kohta 7 seuraavasti. Muut kohdat jäävät ennalleen.

22.2.2021

132 §

*Yhtiöittämisvelvollisuutta koskevat poikkeukset
Yhtiöittämisvelvollisuuden estämättä hyvinvointialue voi hoitaa omana toimintanaan 131 §:ssä tarkoitettua tehtävää, jos kyse on:*

2) hyvinvointialueen tytäryhteisölleen tuottamista tukipalveluista

3) hyvinvointialueen hankintalain 15 §:ssä tarkoitettulle sidosyksikölle taikka erityisalojen hankintalain 25 §:ssä tarkoitettulle sidosyksikölle, 27 §:ssä tarkoitettulle sidosyritykselle tai 28 §:ssä tarkoitettulle yhteisyritykselle tuottamista palveluista.

7) lain perusteella hyvinvointialue voi tuottaa palveluja toiselle taholle tai osallistua tällaista toimintaa koskevaan tarjouskilpailuun

Rahoituksen kohdentumisen tarkastelu

Suuri osa tulevien hyvinvointialueiden rahoituksesta riippuu tilastollisen mallin perusteella arvioituista tarpeen kasvusta. Sosiaalimenojen analyysimallin (Some-malli) kehittämiseen ja ylläpitoon tulee varmistaa riittävät resurssit, jotta rahoituksen oikeellisuus varmistetaan jatkossakin.

Esitys: *Lisätään Rahoituslakiin 3 § uusi momentti pysyvästä rahoituksesta some-mallin ylläpitoon ja kehitykseen. Lisäksi varmistetaan, että palvelutarvetta kuvaavien tekijöiden tutkimiseen löytyy tarvittavat määrät resursseja ja henkilökuntaa.*

Lausuntokierroksella painotettiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen allokoitavan rahoituksen tärkeyttä. Hoidon hinta nousee huomattavasti, mitä pidemmälle hoitoketjussa siirrytään ja siksi ennaltaehkäisevien toimenpiteiden kautta olisi mahdollista luoda säästöjä pidemmällä aikavälillä. Jos osa toteutuneista säästöistä pystyttäisiin allokoimaan kunnille, olisi kunnilla korkeammat kannustimet edistää asukkaiden terveyttä.

Esitys: *Kasvatetaan terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen allokoitavan rahoituksen osuutta valtionosuuksista. Osa laskennallisista säästöistä tulee allokoida kunnille.*

Pelastustoimi

Samalla, kun tehdään maakuntauudistusta, on syytä kehittää pelastajatutkintoa, jonka voi suorittaa Pelastusopistossa Kuopiossa. Pelastajatutkinto ei anna tällä hetkellä riittävää kelpoisuutta suoraan pelastajan virkaan.

22.2.2021

Uudessa maakunnassa tulee suunnitelmallisesti edistää sellaisten pelastajan virassa olevien, joilta on mennyt savusukelluskelpoisuus, siirtymistä hyvinvointialueen uuteen tehtävään. Pelastajatutkinto antaa erinomaisen kelpoisuuden erilaisiin turvallisuusalan tehtäviin. Lisäkoulutuksella tutkinto antaa hyvät edellytykset myös terveydenhuollon tehtäviin.

Esitys: Koulutusta tulee kehittää niin, että siihen sisältyy aina riittävä ensihoidonkoulutus. Näin pelastajatutkinto antaa suoraan valmistuvalle kelpoisuuden ensihoitaja/pelastaja -tehtävään.

Rahoituslain 6 § toteaa, ettei 7 §:ää oteta huomioon pelastustoimen osalta. Kustannustason nousussa otetaan huomioon ansioiden kehitys, kuluttajahintaindeksi ja sova-maksut. Ansioiden kehitys huomioidaan ainoastaan 60 prosenttisesti, mikä voi aiheuttaa riskin, koska pelastustoimi on hyvin henkilöstöintensiivinen ala. Palvelutarpeen muutosten aiheuttamaa kustannusten nousua ei kuitenkaan ole huomioitu, ja siihen tulisi säätää oma momentti 7 §:ään.

Esitys: Rahoituslain 6 § muutetaan seuraavasti:

Valtion rahoituksen taso

Valtion rahoituksen taso kullekin varainhoitovuodelle perustuu sote-maakuntien edellisen vuoden laskennallisiin kustannuksiin **huomioiden yleisen kustannusten nousun**. Valtion rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain siten kuin 7—10 §:ssä säädetään.

Poistetaan: Pelastustoimen rahoituksen tason korottamiseen ei kuitenkaan sovelleta 7 §:ää

Toimintatavat tulee yhtenäistää valtakunnallisesti kaikkeen pelastustoimeen.

Alaa koskevia säännöksiä tulee soveltaa samalla tavalla kaikissa pelastustoimen yksiköissä. Esimerkiksi henkilöstön osalta työsuojelu tulee saada samalle tasolle kaikissa pelastustoimen yksiköissä. Ministeriöiden ohjaamisvastuuta ja mahdollisuutta vaikuttaa pelastustoimeen tulee vahvistaa.

JULKISTEN JA HYVINVOINTIALOJEN LIITTO JHL ry

A handwritten signature in blue ink, reading 'Päivi Niemi-Laine'.

Päivi Niemi-Laine
puheenjohtaja

Håkan Ekström
toimialajohtaja

Lisätietoja: erityisasiantuntija Sari Bäcklund, p. 050 377 8894